

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора економічних наук, професора Івченка Євгена Анатолійовича
на дисертаційну роботу Слотюка Андрія Сергійовича
на тему «Інноваційно-підприємницька інфраструктура регіонального
розвитку», яку подано до здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 Економіка**

Актуальність обраної теми дослідження та зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Сучасний розвиток регіональних економічних систем значною мірою визначається їх здатністю генерувати, адаптувати та впроваджувати інновації, забезпечувати сприятливі умови для підприємницької активності та ефективно використовувати наявний ресурсний потенціал. За таких умов інноваційно-підприємницька інфраструктура набуває особливого значення, оскільки саме вона формує організаційне та економічне середовище для взаємодії суб'єктів підприємництва, науково-освітніх установ, інвесторів, органів влади та інших учасників інноваційних процесів.

Для регіонів України питання розвитку такої інфраструктури має особливу актуальність у зв'язку з необхідністю структурного оновлення економіки, відновлення економічного потенціалу територій, активізації інвестиційних процесів та створення нових джерел економічного зростання. Водночас сама наявність окремих інфраструктурних об'єктів ще не гарантує високої результативності інноваційної діяльності. Визначального значення набувають якість взаємодії між учасниками інноваційного процесу, доступність необхідних ресурсів, ефективність механізмів підтримки підприємницьких ініціатив, здатність інфраструктури забезпечувати трансформацію інноваційних ідей у практичні економічні результати.

Актуальність досліджуваної проблематики посилюється необхідністю вдосконалення підходів до оцінювання результативності функціонування інноваційно-підприємницької інфраструктури. Складність і багатокomпонентність таких систем потребують урахування не лише традиційних економічних показників, а й інституційних, інноваційних та поведінкових характеристик. Важливого значення у цьому контексті набуває також обґрунтування методичного інструментарію оцінювання інноваційних проєктів, оскільки якість їх відбору та реалізації безпосередньо впливає на ефективність використання ресурсів і спроможність регіональної економіки до технологічного розвитку.

Окремої уваги потребує підприємницька складова інноваційних процесів. Сучасне підприємництво характеризується різноманітністю моделей економічної поведінки, поширенням практик адаптації та наслідування інноваційних рішень, що зумовлює необхідність поглиблення наукових уявлень про співвідношення оригінальної інноваційної діяльності, економічної імітації та творчого запозичення. Урахування поведінкових характеристик суб'єктів підприємництва розширює можливості дослідження механізмів функціонування

інноваційно-підприємницького середовища та підвищує обґрунтованість управлінських рішень.

З огляду на зазначене, дисертаційна робота Слотюка Андрія Сергійовича «Інноваційно-підприємницька інфраструктура регіонального розвитку» присвячена актуальній науковій проблематиці. Її значущість визначається необхідністю поглиблення теоретичних положень щодо формування і функціонування інноваційно-підприємницької інфраструктури, розвитку методичних підходів до оцінювання її ефективності, удосконалення інструментарію аналізу інноваційних проєктів та обґрунтування механізмів управління розвитком такої інфраструктури на регіональному рівні.

Отже, обраний напрям дослідження є своєчасним як у теоретичному, так і у прикладному аспектах, а вирішення поставлених у дисертації завдань має значення для формування дієвого інноваційно-підприємницького середовища, активізації інноваційної діяльності та підприємництва, підвищення ефективності використання потенціалу територій і забезпечення довгострокового економічного та технологічного розвитку регіонів України.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану наукових досліджень Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Київ). При виконанні теми Е-03-25 «Обліково-аналітичне та організаційно-економічне забезпечення розвитку регіону» автором уточнено напрями удосконалення регулювання процесів формування та розвитку інноваційно-підприємницької інфраструктури регіонів. При виконанні теми «Відновлення національної туристичної індустрії та сфери гостинності через соціальний діалог в регіонах України» (номер державної реєстрації 0123U102229, 2023-2025 рр.) автором досліджено економічної імітації та підприємницького епігонства в системі сучасної теорії підприємництва. При виконанні теми «Оцінка та розвиток економічного потенціалу Закарпатської області: проблеми, можливості та стратегічні напрями розвитку», (номер державної реєстрації 0124U003892, 2024-2025 рр.) автором розроблено концептуальний підхід до формування інноваційно-підприємницької інфраструктури в системі регіональної економіки.

Структура роботи, оцінка змісту дисертації та її завершеність

Текст дисертаційної роботи Слотюка Андрія Сергійовича має логічну та послідовну структуру, яка відповідає поставленій меті й забезпечує реалізацію визначених завдань дослідження. Побудова роботи відображає поступовий перехід від теоретичного осмислення сутності та ролі інноваційно-підприємницької інфраструктури у регіональному розвитку до аналітичного оцінювання її функціонування, а надалі – до моделювання ефективності та обґрунтування управлінських механізмів і практичних рекомендацій.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний текст дисертації викладено на 270 сторінках. Матеріали роботи містять 21 таблицю та 64 рисунки, які наведено на 40 сторінках. Список використаних джерел налічує 310 найменувань і розміщений на 27 сторінках, 8 додатків – на 22 сторінках. Такий обсяг і

структура роботи забезпечують достатню повноту представлення теоретичних, аналітичних та прикладних результатів дослідження.

Послідовність викладення матеріалу дає змогу простежити логіку авторського дослідження та цілісність сформованих положень. У першому розділі «Теоретичні основи інноваційно-підприємницької діяльності» розкрито сутність, види та функції інноваційної інфраструктури, досліджено підприємництво як форму реалізації інноваційного потенціалу та обґрунтовано взаємозв'язок інноваційної інфраструктури і підприємницької діяльності у забезпеченні економічного розвитку.

Другий розділ «Аналітична оцінка інноваційно-підприємницької інфраструктури» присвячено дослідженню суб'єктів інноваційної та підприємницької діяльності, методичних підходів до оцінювання ефективності функціонування інноваційно-підприємницької інфраструктури, а також проблем її розвитку. Окрему увагу приділено дослідженню економічної імітації та підприємницького епігонства, що дозволило розширити аналітичну складову роботи за рахунок урахування поведінкових характеристик суб'єктів підприємництва.

У третьому розділі «Концептуальне моделювання та управлінські механізми розвитку інноваційно-підприємницької інфраструктури» представлено результати моделювання оцінки ефективності її функціонування, розглянуто методичні підходи до оцінювання інноваційних проєктів, можливості інтеграції методу управління освоєним обсягом (EVM) та моделі MDP, а також обґрунтовано рекомендації щодо розвитку інноваційно-підприємницької інфраструктури регіону.

Така послідовність викладення матеріалу – від формування теоретичного підґрунтя через аналітичне оцінювання до концептуального моделювання та розроблення управлінських рекомендацій – свідчить про логічність і системність побудови дослідження. У цілому дисертація є завершеною самостійною науковою працею, структура та зміст якої відповідають визначеній меті й поставленим завданням.

Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна дисертації Слотюка Андрія Сергійовича полягає у формуванні науково обґрунтованого підходу до розвитку та управління інноваційно-підприємницькою інфраструктурою регіону на основі поєднання інструментів економічного моделювання, оцінки ефективності та поведінкового аналізу, що спрямовано на підвищення результативності інноваційної діяльності, забезпечення технологічного розвитку регіональної економіки та посилення її конкурентоспроможності в умовах сучасних трансформаційних викликів. Найбільш вагомими науковими результатами дослідження слід вважати такі:

удосконалено модель інноваційної інфраструктури в системі економіки, яка, на відміну від існуючих, відображає багаторівневу взаємодію суб'єктів інноваційної діяльності, інфраструктурних інститутів, ресурсного забезпечення та механізмів трансформації ресурсів в інноваційні товари, послуги і технології,

що дозволяє обґрунтовувати напрями розвитку інноваційно-підприємницької інфраструктури регіону;

удосконалено концептуальний підхід до формування інноваційно-підприємницької інфраструктури в системі регіональної економіки, який ґрунтується на комплексному поєднанні структурно-функціонального визначення її сутності, типової структури інфраструктурного об'єкта, етапів створення, принципів проєктування, критеріїв прийняття рішень та законодавчих обмежень, що підвищує обґрунтованість управлінських рішень щодо розвитку інноваційно-підприємницької інфраструктури регіону;

удосконалено методика інтегрального аналізу інноваційних проєктів на основі моделі поведінкових уподобань, особливістю якої є пріоритетне врахування якісних характеристик інноваційних проєктів поряд із традиційними кількісними критеріями оцінювання, що дозволяє підвищити обґрунтованість вибору найбільш перспективних проєктів з урахуванням індивідуальних цілей та особливостей їх реалізації;

уточнено уявлення про еволюцію парадигм теорії розміщення продуктивних сил та теорії інновацій шляхом їх доповнення сучасним підходом, заснованим на розвитку інноваційно-підприємницької інфраструктури регіонів, що дозволяє конкретизувати її роль у забезпеченні технологічного розвитку національної економіки в умовах переважної орієнтації на внутрішні ресурси розвитку;

уточнено теоретичні положення щодо економічної імітації в системі підприємницької діяльності шляхом розмежування понять «економічна імітація» та «підприємницьке епігонство». Такий підхід дозволяє розглядати наслідування не лише як форму копіювання, а й як механізм творчої адаптації та розвитку інноваційних ідей, а введення категорії «підприємницьких епігонів» розширює теоретичний інструментарій дослідження інноваційного підприємництва;

набули подальшого розвитку теоретичні положення щодо формування інноваційної інфраструктури регіону шляхом виявлення та систематизації передумов її становлення з позицій економіки розвитку та економіки розміщення, що дозволяє комплексно враховувати вплив просторових, інституційних, ресурсних та інноваційних чинників на процеси регіонального розвитку;

набули подальшого розвитку методичні підходи до оцінки ефективності інноваційно-підприємницької інфраструктури в системі регіональної економіки, які базуються на поєднанні інституційних, економічних та інноваційних параметрів функціонування інфраструктурних об'єктів та дозволяють комплексно оцінювати їх результативність і вплив на розвиток підприємницької діяльності;

набули подальшого розвитку рекомендації щодо розвитку інноваційно-підприємницької інфраструктури регіону, які базуються на врахуванні результатів моделювання ефективності її функціонування та орієнтовані на забезпечення технологічного прориву, підвищення результативності інноваційної діяльності й посилення конкурентоспроможності регіональної економіки.

Наведені положення є взаємопов'язаними та формують цілісне теоретико-методичне підґрунтя для удосконалення процесів формування, оцінювання ефективності та управління розвитком інноваційно-підприємницької інфраструктури регіонів.

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження

Теоретичне значення результатів дослідження полягає у поглибленні теоретичних і методичних засад формування, функціонування та розвитку інноваційно-підприємницької інфраструктури регіону, а також у розвитку наукових положень щодо оцінювання її ефективності, ролі підприємницької поведінки та інноваційних процесів у забезпеченні регіонального економічного розвитку.

Практичне значення роботи полягає у розробленні науково-практичних рекомендацій щодо розвитку інноваційно-підприємницької інфраструктури регіону, підвищення ефективності її функціонування, удосконалення механізмів взаємодії між суб'єктами інноваційної діяльності та підвищення обґрунтованості управлінських рішень у сфері підтримки інноваційного підприємництва.

Підтвердженням практичної значущості результатів дослідження є їх використання у діяльності суб'єктів господарювання та в освітньому процесі. Результати дисертаційної роботи використано у практичній діяльності ТОВ «Торговий Дім «Р-Трейд»», ТОВ «Старвей Продакшн», Консорціуму «СОЮЗ БУД», а також у навчальному процесі Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля Міністерства освіти і науки України при викладанні дисциплін «Стратегічний інноваційний облік, контроль і аналіз», «Економіка та організація інноваційної діяльності», «Сталий розвиток».

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

За результатами проведених досліджень Слотюк А.С. опублікував у відкритому друці 10 наукових праць, серед яких 5 статей – у наукових виданнях України, які віднесено до категорії Б. Загальний обсяг публікацій – 7,4 д.а., з яких особисто здобувачеві належать 5,1 д.а.

За змістом та кількісними вимогами наукові публікації дисертанта повною мірою відповідають вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 р.

Відсутність (наявність) порушень принципів академічної доброчесності

Аналіз змісту дисертаційної роботи та одинадцяти наукових праць автора, опублікованих у відкритому друці, дає підстави стверджувати, що при їх підготовці було дотримано принципи академічної доброчесності. У всіх випадках використання ідей, підходів, наукових методів або певних результатів досліджень інших учених, а також під час залучення статистичних та

аналітичних матеріалів, автор зробив посилання та коректно вказав джерела інформації, які відображено у списку використаних джерел роботи. Для кожної з наукових публікацій, виконаних у співавторстві, чітко визначено особистий внесок здобувача та у тексті дисертації використано виключно власні ідеї та пропозиції дисертанта.

Зауваження та недоліки дисертації щодо її оформлення і змісту

Загалом робота залишає за собою позитивне враження і заслуговує на схвалення. Проте необхідно також відмітити положення дисертації, які носять дискусійний характер.

1. У підрозділі 1.1 «Інноваційна інфраструктура: сутність, види та функції» автором проведено ґрунтовний аналіз наукових підходів до трактування поняття інноваційної інфраструктури, узагальнено її основні функції та охарактеризовано місце в системі забезпечення інноваційного розвитку. Позитивно оцінюючи проведене дослідження, слід зазначити, що в роботі недостатньо чітко акцентовано увагу на відмінностях між категоріями «інноваційна інфраструктура» та «інноваційно-підприємницька інфраструктура». Оскільки саме остання виступає центральним об'єктом дисертаційного дослідження, більш детальне розмежування цих понять дозволило б посилити логіку теоретичного обґрунтування авторського підходу та підкреслити його відмінність від існуючих наукових концепцій.

2. У підрозділі 2.2 «Методи оцінки ефективності інноваційних і підприємницьких ініціатив» автором узагальнено існуючі підходи до оцінювання результативності інноваційної діяльності та обґрунтовано власний методичний підхід до оцінки ефективності функціонування інноваційно-підприємницької інфраструктури. Разом із тим у роботі переважна увага приділена характеристиці методів оцінювання та формуванню авторського інструментарію, тоді як питання порівняльного аналізу переваг і недоліків окремих методів з позицій їх практичного застосування розкрито недостатньо повно. Більш детальне висвітлення сфер доцільного використання різних методів оцінювання дозволило б посилити прикладний характер дослідження та надати додаткові аргументи на користь запропонованого автором підходу.

3. У підрозділі 3.2 «Інтеграція моделі EVM та MDP для оцінки проєктів» запропоновано авторський підхід до оцінювання інноваційних проєктів на основі поєднання інструментів управління освоєним обсягом та моделі прийняття рішень Маркова. Запропоноване рішення характеризується науковою новизною та практичною спрямованістю. Водночас певний інтерес становило б більш детальне висвітлення особливостей використання запропонованої моделі для інноваційних проєктів різних галузей економіки. Враховуючи відмінності у структурі витрат, рівні ризику, тривалості життєвого циклу та характері очікуваних результатів інноваційних проєктів у різних сферах діяльності, доцільним було б окреслити можливості адаптації моделі до галузевої специфіки.

4. У підрозділі 3.3 «Розробка рекомендацій щодо удосконалення управління інноваційно-підприємницькою інфраструктурою» автором

сформовано комплекс рекомендацій щодо розвитку виробничо-технологічної інноваційної інфраструктури регіонів, спрямованих на забезпечення технологічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки. Позитивно оцінюючи практичну спрямованість запропонованих рекомендацій, слід зазначити, що окремого висвітлення потребують питання визначення часових горизонтів їх реалізації, послідовності впровадження та диференціації запропонованих заходів залежно від рівня соціально-економічного розвитку конкретних регіонів. Така деталізація могла б сприяти підвищенню практичної цінності отриманих результатів та спростити їх використання у процесі розроблення регіональних програм інноваційного розвитку.

Незважаючи на наявність дискусійних положень, вони не знижують загального позитивного враження від роботи.

Загальні висновки щодо відповідності дисертації вимогам, що висуваються до наукового ступеню доктора філософії

Дисертаційну роботу «Інноваційно-підприємницька інфраструктура регіонального розвитку» написано на актуальну тему. Дисертація є повністю завершеною науковою працею, яка має наукову цінність та практичну значущість. Обрана тематика дослідження та використаний в роботі науковий інструментарій повною мірою відповідають спеціальності 051-Економіка. За формальними та змістовними ознаками дисертація відповідає вимогам пунктів пп. 6, 7, 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та основними положеннями «Вимог до оформлення дисертації» (затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40), а її автор Слотюк Андрій Сергійович заслуговує на присудження за результатами публічного захисту ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка.

Рецензент,
доктор економічних наук, професор,
декан факультету економіки та
управління Східноукраїнського
національного університету ім. В. Даля
Міністерства освіти і науки України
(м. Київ)

Євген ІВЧЕНКО

Підпис декана факультету
економіки та управління
доктора економічних наук, професора Івченка Є.А.
ЗАСВІДЧУЮ:
Начальник відділу кадрів

Ольга КУРТОВА

